

JÁSZKISÉR VÁROSALAPÍTÓ OKLEVELÉNEK HAZATÉRÉSE

(1818 – 1991)

Jászkisér a maga 22606 kh területével – Jászberény után – a Jászság második legnagyobb határral rendelkező települése. Őseink kunok, de földrajzilag a Jászsághoz tartoztak. Kysir-t 1391-ben említik először.¹ Őslakossága 1600-ban önszántából, egyetemlegesen református vallásra tért át, amit egy 1645-ből származó úrvacsora tányér is igazol.

A Szolnoki Levéltárban végzett kutatásaim alapján a község lakói 1815-ben kérték először a vásártartást, amelynek tartásjogát hiteles térképhez kötötték. A térképet Bedekovich Lőrinc 1816-ban készítette el és ennek birtokában a község 1817-ben ismételten kérte a vásártatás jogát.

I. Ferenc császár és magyar király (1792–1830) a városjogot négy vásártartási joggal 1818. március 27-én kelt kiváltságlevelében adott meg a községnek, miszerint Eszerint február 8, április 16, július 13, november 11-én tarthattak vásárt és pedig 3 kirakodó vásárral egyetemben.²

A számunkra igen becses oklevél sorsa különösen alakult. 1944-ig az oklevél Gergely Andor főjegyző céhládájában volt a község házában, amint erről Hild Viktor irataiban olvastam. A második világháború alatt kalandos útja lehetett, majd teljesen eltűnt az 1391-es első írott „Kysirt” először írott oklevéllel és más fontos községi iratokkal együtt.

¹ 1391 február 4-ről a budai káptalan jelenti, hogy István nádor parancsára a Temesvári testvér jászok között Apáthy szállást illetőleg I. Lajos király (1342 – 1382) intézkedése értelmében a határjárás előrebocsátása után az osztályt eszközölte, s a nevezettek birtokrészeikbe beiktatta - Gyárfás István: A Jász-kunok története III. 512. o. 58-szám.

² Az oklevél hiteles szövege magyarul így hangzik:

„Mi, I. Ferenc Isten kegyelméből Ausztria császára, Jeruzsálem, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország, Szlavónia, Galícia és Lodomeria apostoli királya, Ausztria főhercege, Lotharingának, Salzburgnak, Virceburgnak és Frankóniának hercege, Krakkó nagyhercege, Erdély nagyfejedelme, Stájerországnak, Karintiának, és Karnioliának, nemkülönbén Alsó és Felső Sziléziának hercege, Berchtoldsgaden és Mergenthémium fejedelme, Habsburg grófja stb.

Jelen levelünkkel emlékeztetbe idézzük mindenkinek, akiket illet, hogy megérkezett a kiváltságos közösségnek, jász szállásnak, Kiss-Ér-nek Hozzánk, az uralkodóhoz írt alázatos kérelme, másrészt mind a kiváltságos jász szállásnak, Kiss-Ér lakóinak, mind pedig a szomszédos helyek népeinek hasznáról és kényelméről gondoskodni akarván, a kérelmező községnek, és utódaiknak királyi teljhatalmunkból kifolyólag és különös kegyelem folytán kegyelmesen hozzájárultunk és jóságosan megengedtük, hogy fent nevezett kiváltságos jász szállás, Kiss-Ér mostantól fogva a jövőben, örök időkre, városnak minősüljön és ilyennek tartsák és címezzék.

Ezenfelül az általunk várossá emelt kiváltságos jász szállásnak, Kiss-Érnek négy alkalommal 4 vására, azaz jóváhagyott piaca legyen. Éspedig először február 8-án, másodszer április 16-án, harmadszor július 13-án, s végül negyedszer november 11-én mindenegyes alkalommal állatvásárral egybekötve. Rendelkezzenek mindama szabadsággal és előjogokkal, amivel más szabad királyi városaink és falvaink vásártartási jogokkal állatvásárral egybekötve rendelkezzenek.

Azt kifejezetten meghagyjuk, hogyha az említett vásárnapok vasárnapra vagy parancsolt ünnepre esnének, akkor a vásárt, a vásárnapot vagy a parancsolt ünnepet közvetlen megelőző vagy követő napon kell megtartani. Vásárnap és parancsolt ünnepen nem lehet vásár.

Minden egyes kereskedőt, utast, és más vásáros ember komolyan biztosítunk, hitelt érdemlően tudósítunk arról, hogy nevezett 4 vásár alkalmából, amely a fentnevezett kiváltságos jász városnak, Kiss-Érnek engedélyeztetett, hogy megrendezze, személyi és tárgyi biztonságban, félelem nélkül jöhessen oda mindenki. Ott intézhessen ügyeit, és hazatérhessen, illetve oda térjen vissza, ahová neki tetszik. Mindazonáltal tiszteletben kell tartaniok azokat a személyeket és tárgyakat, amelyek a mi különös oltalmunk és védelmünk alatt állnak.

Ennek hiteléül mint apostoli magyar király függő pecsétünkkel ezt az okiratot megerősítjük. Adatott herceg Koháry Ferenc ... által, Császári városunkban, Bécsben 1818. március hó 27-én, uralkodásunk 27. esztendejében. FERENC sk.”

1968-ban szereztem tudomást arról, hogy az I. Ferenc császár által adományozott mezővárosi oklevél Tardoson van Csupor Zoltán Mihály szalézi szerzetes birtokában. Ráadásul azt is megtudtam, hogy a szerzetes nem lehet akárki, hiszen 24 tudós társaság tagja.

A hír tudomásul vétele után – egy ma már nem élő kísérő vezető – erőszakkal akarta elvenni Csupor plébános úrtól a község akkori plébánosától az oklevelet. Az plébános úr viszont az államhatóság kényszerítésére sem adta vissza, hanem ráadásul Jászkisér nagyközség vezetőire nagyon megharagudott, tőlük teljesen elzárkózott.

Ilyen előzmények után is izgatott a becses oklevél visszaszerzése. 1984-ben, mint Jászkisér nagyközség Hazafias Népfrent titkáráként Gárdonyban voltam tanfolyamon és elhatároztam, hogy felkeresem a közelben élő Csupor plébános urat.. Kedves barátom Túróczi Mihály - aki Alattyan község titkára volt – egy napon el is vitt Tordasra. Előtte fel is hívtam, így a lakáshoz érkezve már várt bennünket a kapuban a plébános úr. A kissé különös fogadtatás azonban nemcsak bejelentkezésünknek köszönhető, hanem ahhoz egy leleményes szerkezet is hozzájárult. Az plébános úr így fogadott: Csodálkoznak Uraim! Matematika-fizika szakos tanár vagyok, kiépítettem egy általam feltalált felszelést, ami már 300 méterről jelzi, ha valaki közeledik a lakásomhoz és az abban levő nagy értékű gyűjteményemhez.

A meglepő fogadtatás ellenére nagyon kedvesen látott bennünket gyűjteményében. Kérésemre megmutatta a valóban nála lévő, I. Ferenc császártól kapott kecskebőrre írott, eredeti „*Kiss-Ér*” részére adományozott mezővárosi rangot adó oklevelet.

Hogyan került Önhöz? – érdeklődtem az oklevél sorsáról. 24 tudós társaságnak vagyok a tagja, nézzék meg a gyűjteményemet s ezt látva, nem kérdeznak tovább! – válaszolta kissé fokhegyről. Egyúttal igazat is kellett adnunk, mert a gyűjteményt nézve egyik ámulatból a másikba estünk. Itt láttuk a 12 kötetes díszkötésben készült Osztrák-Magyar Monarchia katonai térképét, Erzsébet királynő nővérének fehér selyemből készült aranydíszítésű ruháját. Kezünkbe vehettünk egzotikus tárgyakat, mint az 1941. december 8-án háborúba lépett Japán első vércseppet kapott zászlaját, továbbá 12 Buddha szobrot. Az egyéb ékességeket nem is sorolom.

További kérdezősködéseimre azt is megtudtam, hogy halála után kedves barátja, Polónyi Péter a Gödöllő Város Múzeum igazgatója öröklí majd egész gyűjteményt. Erre nagyon megörültem, mivel Polónyi Péter nekem is személyes jó barátom volt, amit rögtön vendéglátónk tudtára adtam. Ezt hallva, némileg megenyhült a plébános úr, de a következő szavakat mondta: Muzeológusok minimum 75000 Ft-ra értékelték a „*Kiss-Érnek*” adott városalapító oklevelet, de Jászkisér vezetői úgy megsértették, hogy Jászkisérnek semmi pénzért nem hajlandó visszaadni ezt az oklevelet! – szögezte le újra nyomatékkal. Néhány perc elteltével mégiscsak engedett, és a következő kiutat ajánlotta: Jászkisérnek nem eladó! – mondta határozottan, majd így folytatta: a közös barátokra való tekintettel azonban lefotóztatom, lefordítom, majd elküldöm Tóth Józsefnek. További sorsát rá bízom, ha ő másolatot átadja a gyűjteménynek, legyen Isten áldása rajta!

Újabb ajánlatának nem igazán örültünk, de így a másolat legalább hazakerülhetett. 1984-ben Tóth József plébános közreműködésével gyűjteményünkbe került a másolat, ami ma is ott található. (A pontosság kedvéért meg kell jegyezni, hogy ebben Zana József a katolikus egyház világi elnöke, honismereti szakkörünk elnöke is közreműködött.)

1991-ben – a korábban említett 1391-es oklevélben foglaltak alapján – a község 600 éves jubileumának megünneplését határoztuk el. Az előkészületek során újra felmerült, hogy vissza kellene szerezni a városalapító oklevelet. Az elhatározás nyomán újra levelet írtuk Csupor Zoltán Mihály plébános úrnak.³

Postafordultával érkezett az újabb elutasítás: Ismételten kijelentem, hogy a jászkiséri vezetők engem úgy megsértettek, hogy továbbra sem vagyok hajlandó sem ingyen, sem pénzért odaadni az eredeti oklevelet. Ígéretemhez híven az eredetit lefotóztam. Tóth József plébános úrnak elküldtem. A

³ Önkormányzati Képviselő Testület 5137. Jászkisér, Fő út 7. Tel: 1. 311/1991

„Tempora mutantur et nos mutamur in illis!”

Csupor Zoltán Mihály plébános úrnak
Tordas Sajnovics tér 12.

Tisztelt Plébános Úr!

Elnézést kérünk, hogy sok nemzetközi tudós munkája közben zavarjuk a Főtisztelendő Urat, levelünknek és kérésünknek a latin idézet ad alapot.

Az országos változások a községünkre is hatottak. A régi tanácsi rendszer helyett 13 tagú képviselőtestület alakult Bánlaki Zoltán polgármesterrel, ahol a római katolikus plébános – Kishonty István – és a református lelkész – Somodi Lajos – is tagja a képviselőtestületnek.

Ez is mutatja, hogy a lakosság a község legérdemesebb tagjait választotta meg szeptember 30-án.

Jászkisér nagyközség nevét első ízben a Budai Káptalan 1391-ben, február 4-én írt levele említi, amikor a Temesvári testvérek: Miklós, György, Gergely és Márton felosztották a birtokukat 4 részre ...” ahogyan elválasztódnak Madarasnak is hívott György és „Kysir” János fiának, Miklósnak a területei. „Így nagyközségünk február 4-én 600 éves jubileumához érkezett. Ennek emlékére a községünk szülötte, igaz magyar nevét viselő Honismereti Szakkört és egy Helytörténeti Gyűjteményt hozott létre az évforduló tiszteletére.

Ez az ember Csete Balázs rajztanár, néprajztudós, aki egész életét a tudománynak szentelte.

1818-ban Jász-Klis-Ér I. Ferenc császártól és magyar királytól mezővárosi rangot kapott 4 vásárjoggal. Ezen oklevél a Főtisztelendő Úr birtokában van.

A Főtisztelendő Úrnak csodálatos, világhírű gyűjteménye van, ahol a sok nagy érték között ez az oklevél a Főtisztelendő Úrnak század, sőt ezredes rendű csupán, viszont nagyközségünk Helytörténeti múzeumának ez lenne a fénypontja. Ezért mély tisztelettel kérjük, hogy ezen oklevéllel ajándékozza meg a nagyközségünket.

Ünneprendező Bizottságunk, mely a képviselők közül áll elsősorban, február 22-én ül össze, hogy részletesen kidolgozza a 600 éves évforduló ünnepi programját. Ekkorra szeretnénk megkapni a Főtisztelendő Úr pozitív válaszát.

Természetesen az ünnepségünkre szeretnénk meghívni a Főtisztelendő atyát, ahol itt személyesen adná át az oklevelet. Ennek a lélektani jelentősége óriási lenne, mivel nagyközségünk régi lakói reformátusok, így a nemes adomány erősítené a ma már többségben élő katolikusok hitét, a „Kysirhez” való ragaszkodásukat.

Bízunk benne, hogy a Főtisztelendő atya, - aki több tudós nemzetközi társaságnak a tagja – kérésünket teljesíteni fogja s adományával a Csete Balázs Helytörténeti Gyűjteményt gyarapítja, aminek megtekintésére és az oklevél elhelyezésére várjuk a jubileumi ünnepségünk alkalmával.

Katolikus szívében, papi, szerzetesi lelkületében bízva maradunk továbbra is őszinte tisztelői és az adományában reménykedői.

Jászkisér, 1991. február 4-én, az évforduló 600-ik napján.

Bánlaki Zoltán s. k.
polgármester

Kishonthx István s.k.
plébános

Zana József s.k.
az egyházközség és a szakkör elnöke

Győri János s.k.ny.tanár a Csete Balázs szakkör vezetője

plébános úr adományomat kegyesen megköszönte és az Önök gyűjteményének átadta. Elégedjenek meg ezzel és vegyék tudomásul, hogy én a jászkiséri vezetőkkel továbbra sem vagyok hajlandó tárgyalni, nagyon kérem az oklevél ügyében tovább ne háborgassanak! A jó Isten áldása kísérje további munkájukat! Dicsértessék az Úr Jézus szent neve! Mély tisztelettel: Csupor Zoltán Mihály s.k.- állt a válaszban.⁴ Bánlaki Zoltán polgármester úrral igen szomorúan és elkeseredve vettük tudomásul az elutasító választ.

A harcot azonban nem adtam fel, mert örök elvemnek tartom, lehetetlenséget nem ismerek, csak tehetetlenséget! - 1991 februárjában a nejemmel Hajdúszoboszlóra utaztunk gyógykezelésre. Itt ismerkedtünk össze egy Almásfüzitőről érkezett hölgygel. Megkérdeztem: Ismeri-e Csupor Zoltán Mihály plébános urat? Hittanárom volt. – hangzott el a válasz. Tud-e ez az ember megbocsátani? – kérdeztem tovább. Ha nagyon szépen megkérík, talán akkor! – válaszolta a hölgy. Az elhangzott szavak megint nem hagytak tovább nyugodni, így ismét levelet írtunk Tordasra.⁵

Egy hét múlva megérkezett a fordulatot tartalmazó válaszlevél. Bocsánatkérő és egyben reménykedő levelünkre reagálva mégiscsak engedett a plébános úr. Idős korára hivatkozva kimentette magát a 600 éves jubileumi ünnepegről. Egyúttal azonban megbocsátott az őt súlyosan megbántó Jászkisérnek, melynek vezetője erőszakkal akarta elvétenni tőle az oklevelet. Hozzátette, mivel ez a vezető már nem él, így megbocsátott.

Felajánlotta, amennyiben személyesen megyünk érte, szép gyűjteményüknek ajándékozza az oklevelet minden ellenszolgáltatás nélkül – hisz a község a hazaszeretet hű példaképe. Levelében emlékeztetett arra, hogy II. Rákóczi Ferenc (1703 – 1711) Jászkiséren táborozott a vesztés Romhányi

⁴ A levél kelte: Tordas, 1991. február 11-én, Szent Bertold napján.

⁵

„Dum spiro, spero!”

Csupor Zoltán Mihály
Esperes – plébános úrnak
Tordas Sajnovics tér 12.

Tisztelt Főtisztelendő atya!

Elnézését kérem az újabb zavarásomért, de egy volt tanítványával találkoztam Hajdúszoboszlón, aki ez plébános urnak tanítványa volt. Almásfüzitőn lakik, ahol hittant tetszett tanítani neki. Erzsike a következőket mondta: „Nagyon jó ember a tanár úr, csak szépen meg kell kérni!”

Ezen szép és biztató szavak után ismét tisztelettel kérem az plébános Urat, hogy bocsásson meg Jászkisér mai vezetőinek. Aki az plébános Urat oly súlyosan megbántotta már régen a temetőben van, már pedig a halottakról csak jót, sohasem szabad rosszat mondani.

Jézus a keresztfán ezt mondta a tanítványainak:” Atyám! Bocsásson meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek! „Most e levél írója, aki személyesen és jól ismeri az Plébános Úr nemes szívét, tiszta és őszinte szívvel kéri, hogy bocsásson meg Jászkisérnek!

Május 25-én lesz nagyközségünk 600 éves évfordulójának az ünnepe. Nagyon szeretnénk, ha ezen az ünnepegen a vendégünk lenne és átadná a nagyközségünknek az plébános Úr tulajdonában lévő I. Ferenc császár és magyar király által Jászkisér nagyközségnek adományozott mezővárosi rangot biztosító oklevelet.

Megbocsátó szívének eredménye már az is, hogy itt van az oklevélnek a fénykép másolata magyarra fordítva, de a 600 éves jubileumi ünnepegen úgy lenne teljes, ha itt lenne az Plébános Úr is és örökre községünknek adományozná a birtokában lévő oklevelet! E reményben zárom bocsánatkérő levelem, s bizalommal, reménnyel várom megbocsátó levelét, ami tartalmazza az oklevél nekünk való ajándékozását. Laudetur Jézus Krisztus! Mély tisztelettel:

Jász Kisér, 1991. április 25-én, Szent Márk napján.

Bánlaki Zoltán s.k.
polgármester

Győri János ny. tanár
a Csete Balázs szakkör vezetője

csata után több mint egy hónapig, ahonnan több levelet is írt táboráról. Az 1848 – 49-es szabadságharc idején Kossuth Lajos toborzójára Jászkisér adta a legtöbb katonát.

Végül leszögezte, hogy azért adja vissza az I. Ferenc császár és magyar király által adományozott oklevelet, *mert ennek Önöknél, abban a községben van helye, amely helységet Fodor Ferenc a Jászság legmagyarabb községének nevezte. A jó Isten áldása kísérje további tartalmas munkájukat!* – zárult a levél.⁶

Az utóbbi levél vétele után rendkívüli képviselőtestületi ülésre került sor a plébános úr részére a jubileumi ajándékot szavazott meg a testület.⁷

Ezt követően Tordasra utaztunk, ahol a plébános úr nagy szeretettel fogadott bennünket. Újra megmutatta a csodálatos gyűjteményét, mi pedig átadtuk neki ajándékunkat. Az plébános úr pedig nemcsak az oklevelet adta át, hanem gipszből elkészítette Magyarország térképét, a Lehel kürtje másolatát és az I. Ferenc okleveléről készített hivatalos pecsétet is. Ezzel vált el tőlünk: János fiam, nagyon meglágyított a szívemet már először, amikor a barátoddal itt voltál!

Május 25-i ünnepségünkön Kishonthy István mutatta fel az oklevelet és utána e szavakkal adta át Bánlaki Zoltán polgármester urnak: Átadom a Győri János által felkutatott és visszaszerzett pótolhatatlan oklevelet és kérem a polgármester urat, hogy örök megőrzésre az irodájában lévő pánccsaszekrénybe helyezze el!- Az oklevél ezzel remélhetőleg végleg hazatért.

⁶ A levél kelte: Tordas 1991. május 1.

⁷ Önkormányzati Képviselőtestület Jászkisér

„Deo gratiss!”

Csupor Zoltán Mihály
Érseki Tanácsos Urnak
Tordas Sajnovics tér 7.

Mélyen Tisztelt Tanácsos Úr!

Az 1991 május 1-én kelt levelet megkaptam és szívből megörültünk kedves, részünkre örömteli sorainak. Nagyon köszönjük, hogy ünnepségünk fénypontja lehet majd május 25-én az 1818-as városalapító oklevél átadása nagyközségünk szorgalmas, hazáját szerető dolgozóinak.

Az örömteli levél elolvasása után azonnal rendkívüli megbeszélést hívtam össze. Jelenleg a 25 – 26-i ünnepségünk miatt nagyon sok a munkánk és az egyeztetések után úgy döntöttünk, hogy 1991, május 23-án – Dezső napján – tennénk tiszteletünket Tordason az oklevél átvételére.

Az oklevélért Kishonthy István plébános úr – képviselő tagunk – és Győri János a Helytörténeti Szakkör vezetője fog menni és kb. dél körül érkeznek Tordasra. Remélem, hogy a jelzett időpont nem jelent zavart a Tanácsos Urmai.

Elgondolásunk alapján, az ünnepi ülésen a Tanácsos Úr nevében Kishonthy István plébános úr fogja átadni az oklevelet. Ez lesz méltó ahhoz a nemes gesztushoz, amit Ön velünk szemben tanúsított a 600-ik évforduló alkalmából.

Ismételten nagyon köszönjük a szép ajándékot és ha semmi zavar nem lesz útközben, akkor május 23-án dél körül a jelzett két személy ott lesz az oklevél átvételére.

Mély tisztelettel és igaz szeretettel:

Bánlaki Zoltán s.k.
polgármester

Jászkisér, 1991. május 16.